

שאלה הלכתית באורים ותומים בענייני מלחמה

- א. פסיקת הלכה על פי נבואה
- ב. משמעות "חושן המשפט"
- ג. שאלת דוד המלך באורים ותומים האם להילחם בשבת
1. הרי"א הריצוג: בית הדין הגדול רשאי לברר ספקותיו באורים ותומים
2. הרמ"ל שחור: חילול שבת על עסקי קש ותבן היינו הוראת שעה
3. רבנו פרץ הכהן: יחודה של מלחמה
- ד. פסיקת הלכה על פי נבואה בענייני המקדש

א. פסיקת הלכה על פי נבואה

שאלת השימוש של האורים ותומים בענייני הלכה, משיקה לשאלה הרחבה יותר של קביעת הלכה על פי הוראה ניסית, וכפי שנחלקו חכמים בעניין תנורו של עכנאי (ב"מ נט ע"ב) האם נס, או בת קול, יכולים לקבוע הלכה, או שאנו אומרים ש"לא בשמים היא".

בפשטות, נחלקו בדבר ראשונים. דעת הרמב"ם (יסודי התורה ט, א-ד) שאין ההלכה נקבעת על פי הוראת שמים, וז"ל:

א. דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת שנאמר את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרון לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו, ונאמר והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, הא למדת שכל דברי תורה מצווין אנו לעשותן עד עולם, וכן הוא אומר חוקת עולם לדורותיכם, ונאמר לא בשמים היא, הא למדת שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה...¹

ד. וכן אם עקר דבר מדברים שלמדנו מפי השמועה או שאמר בדין מדיני תורה שה' צוה לו שהדין כך הוא והלכה כדברי פלוני הרי זה נביא השקר ויחנק, אף על פי שעשה אות, שהרי בא להכחיש התורה שאמרה לא בשמים היא...

לעומת זאת מדברי התוספות עולה אחרת. התוספות (יבמות יד ע"א ד"ה רבי יהושע היא) מקשים מדוע בתנורו של עכנאי התקבלה דעתו של רבי יהושע, ש"לא בשמים היא", כנגד רבי אליעזר שאמר "מן השמים יוכיחו", וזאת למרות שבת קול הכריזה ש"הלכה כרבי אליעזר בכל מקום". ולעומת זאת ביחס למחלוקות בית הלל ובית שמאי, נאמר בגמרא בערובין (יג ע"ב): "יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית

---

1. ובלשון מרן הרב קוק (משפט כהן סי' צב): "...לפ"ד הרמב"ם בה' יסוה"ת פ"ט ה"א, שנעל לגמרי את הדרך של ידיעת דיני תורה מן השמים ע"פ נבואה".

הלל. ומדברי הגמרא ביבמות (שם) עולה שלדעת חכמים אותה בת קול הכריעה את ההלכה ומאותו רגע ואילך אף בית שמאי היו מחויבים לנהוג כבית הלל, ורק לדעת רבי יהושע, כדעת יחיד, "אין משגיחין בבית קול" גם ביחס למחלוקות הלל ושמאי.

ומתוצים התוס' שני תירוצים: א. בתנורו של עכנאי בת קול לא הכריעה באופן מוחלט, כי היא באה מפני כבודו של רבי אליעזר ולא כקביעת הלכה לכל מקום, מה שאין בבית קול שנאמרת באופן מוחלט ולא לצורך משני. ב. כאשר בת קול מכריעה כדעת מיעוט אין משגיחים בה, אבל כאשר היא מכריעה כדעת הרוב משגיחים בה, למרות שיש סברה שלא להכריע על פי הרוב במקום שהמיעוט (ב"ש) מחודדים טפי.

משני תירוצי התוספות משמע שאין שלילה עקרונית של פסיקת הלכה על פי בת קול, לתירוץ הראשון נכון הדבר תמיד, ולתירוץ השני – רק כאשר היא מצטרפת לדעת הרוב אלא שיש ספק שמא המיעוט צודק בסברה.²

כדברי הרמב"ם עולה מדברי הגמרא בתמורה טז ע"א:

2. ראו סיכום העניין באנציקלופדיה תלמודית ערך 'בת קול'. וראו בשו"ת יביע אומר (ח"א או"ח סי' מא) שדן בנוגע לפסיקת ההלכה על פי שו"ת מן השמים לרבי יעקב ממרויש: "ועכ"פ בהא רווחא שמעתתא דהתוס' פליגי על הרמב"ם בזה, וס"ל דאזלינן בתר ב"ק אף לגבי הלכה, וי"ל דה"נ מהר"י ממרויש ס"ל כדברי התוס'. [אמנם יעויין במהרצ"ח בהוספות לספר תורת הנביאים שכתב: "רבינו יעקב זה דעשה שאלות חלום על שאלות הוראה אפשר... לא סמך דעתו למעשה רק על מה שהוציא ממסקנת הש"ס והפוסקים לפי ההוראה המסורה לנו מפי חז"ל בקבלה" א.ב.]. והן אמת שהתו"ט (יבמות טו, ו) כתב דקי"ל בכל דוכתא דאין משגיחין בבית קול. וכמ"ש התוס' בפ"ק (דף יד). ע"כ. דבריו תמוהים, דאדרבה מבואר בתוס' דאזלינן בתר בת קול, אם אינה מתנגדת לרובא. ע"ש. וראיתי שכבר תפס עליו בזה הרש"ש (יבמות קכב). ע"ש. וכמו כן יש להעיר על הגאון מלבי"ם בארצות החיים (סי' ט ס"ק כא), שכתב, שכבר נפסקה הלכה כר' יהושע בב"מ (נט ע"ב), שאין משגיחין בבית קול, ע"ש. ולא זכר שר דברי התוס' שכתבו דדוקא התם לא קי"ל כבת קול, משום דהוה לכבוד ר"א, וגם היתה נגד הרוב. ע"ש. וממילא מה שהוכיח מזה דלא קי"ל כמהר"י ממרויש משום דלא בשמים היא, אינה הוכחה, אם לא שנאמר דכוונת הגאון מלבי"ם לפ"ד הרמב"ם. ועיין בספר אור שמח (בפ"ט מהל' יסודי התורה), שכתב לחלק לדעת הרמב"ם בין כשאומר הנביא הלכה כדברי פלוני, שהיא הדגשה על גוף הלכה פרטית, וכתנורו של עכנאי, דבכה"ג אמרינן לא בשמים היא, לבין כשהבת קול אומרת הלכה כבית הלל, שהוא על בני אדם המכוונים לאמת, כמו ב"ה שהיו נוחין ועלובין ומקדימין דברי ב"ש לדבריהם (עירובין יג ע"ב), ע"ש. ועיין במאירי בפתיחה למס' אבות (ירושלים תשכ"ד, עמ"ד כ ד"ה ודע שכל הזמנים), שנראה שסובר כדברי התוס', ולכן כתב שהנבואה היתה מבררת להם כל תעלומה וכו'. ע"ש. וע"ע בחי' הרש"ש (סנהדרין פט). ע"ש. אבל הר"ן בדרשותיו (דרוש ה ד"ח ע"ג) כתב כדברי הרמב"ם, שאם יאמר הנביא ה' צוני לעשות כדברי רבה במה שחולק על אביי נדע שהוא משקר וכו'. ע"ש. ודו"ק". עוד נזכיר שמצינו פרטים בהם י"א שלכו"ע אפשר להיעזר בשמים, כמו למשל שיטת המהר"צ חיות (הוספות לתורת הנביאים) וז"ל: "לא לבד בספיא באמיתות מציאות הענינים מהני בירוורו של אליהו, כי גם בספק אשר בא לחכמים מכוח דנעלם להם טבע הדברים..". אלא שבכמה מקומות שבירוור מציאות שונה מביורו הלכה ואכמ"ל.

אמר רב יהודה אמר שמואל: שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה. אמרו לו ליהושע: שאל! א"ל: לא בשמים היא.³

ב. משמעות "חושן המשפט"

לכאורה הוא הדין להכרעת ההלכה על פי אורים ותומים.

לכן תמהו אחרונים⁴ על תרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק (שמות כח, טו) "וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט" שפירש: "וְתַעֲבִיד חוֹשֶׁן דִּינָא דְבֵיהּ מְהוֹדַע דִּינֵיהוּן דְיִשְׂרָאֵל דְאַתְכְּסִי מִן דִּינֵינָא", והלא "לא בשמים היא!"

ותירץ בספר אילת השחר שם:

התרגום יב"ע מפרש דביה מהודע דיניהון דישראל דאתכסי מן דיניא וגו', ולכאורה א"א לפסוק דינים על פי החושן שהרי לא בשמים היא, ואולי הכונה שמודיע את המציאות שפלוני משקר וכדו' ולא שהי' פוסק הלכות.

והגרמ"ד הלוי (עשה לך רב ג, מז) חילק בין פסיקת הלכות ובין הכרעה בדיני ממונות, שהרי האורים והתומים נתונים בתוך חושן המשפט, כלשון התורה:

רבנו אברהם אבן עזרא כתב: "טעם 'משפט', דיני השם וגזירותיו העתידות, כי בעבור כן שואלים באורים ותומים". ענין צרכיהם של ישראל או גזירותיו העתידות, הוא מובן, כי באורים ותומים שאלו ישראל אם יצאו למלחמה וכדומה כידוע. אך למה התכוין הראב"ע בכתבו מלת "דיני השם"? וכי מה ענין דינים לכאן! ולבי אומר לי שהתכוין לדינים ממש, כי אף שאין פוסקים הלכות בנבואה כדברי רבותינו במסכת תמורה (דף טז), אעפ"כ יש סוברים שזה דוקא בדיני איסור והיתר, אבל דיני ממונות יכולים לברר באורים ותומים.

וכ"כ בספר בגדי כהונה להגרמ"ל שחור (עמ' 279) והוסיף שאולי גם בדיני נפשות הדין כן יעוי"ש. והדברים מחודשים, שכן בגמרא במסכת תמורה נשמע שבכל נושא אין לשאול. בכל אופן, לפי שניהם, אין לשאול באורים ותומים בהלכות שאינן ענייני משפט.

ג. שאלת דוד המלך באורים ותומים האם להילחם בשבת

והנה מדברי הגמרא בעירובין (מה ע"א) עולה לכאורה אחרת:

3. אמנם ראה בשם הגדולים לחיד"א ערך רבנו יעקב החסיד, שו"ת אפרקסתא דעניא ח"א ס"א ואריכות דברים בדברי הגרי"ח סופר (מנוחת שלום ט-י) עמ' 67.
4. ראו מאמרו של הרב משה נחמיה כהנוב קובץ צוהר (ד, תשנ"ט) וראה שם שהביא בשם ר' אליהו מקאליש שאף להחמיר אין מקום, על פי רוח הקודש.

דרש רבי דוסתאי דמן בירי: מאי דכתיב "ויגדו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שסים את הגרנות"? תנא: קעילה עיר הסמוכה לספר היתה, והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש. דכתיב "והמה שסים את הגרנות", וכתיב "וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתי בפלשתים האלה ויאמר ה' אל דוד לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה". מאי קמבעיא ליה? אילימא אי שרי אי אסור – הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים. אלא: אי מצלח אי לא מצלח. דיקא נמי, דכתיב "לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה". שמע מינה.

מהגמרא עולה בבירור שכל זמן שבית דינו של שמואל קיים, אסור היה לדוד המלך להיוועץ באורים ותומים האם מותר לחלל שבת כאשר נוכרים באים על עסקי ממונות בערי ספר. ולכאורה סיבת האיסור היא משום ש"לא בשמים היא!" וכן עולה מדברי רש"י (שם) שפירש: "הרי שמואל ובית דינו קיים – ומידי דאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים".

אלא שדברי רש"י הללו תמוהים, משום שלכאורה מהגמרא משמע להפך, שרק בגלל שבית דינו של שמואל קיים אסור היה לשאול באורים ותומים, ובדורות אחרים מותר היה גם בענייני איסור והיתר! וכן דייק בגליוני הש"ס (שבת קח ע"א).

ביישוב דברי רש"י עם העולה מפשט הגמרא נאמרו כמה הסברים:

1. הרי"א הרצוג: בית הדין הגדול רשאי לברר ספקותיו באורים ותומים

בשו"ת היכל יצחק (או"ח סי' מג) כתב, שהגמרא בכוננה לא נקטה בלשון "לא בשמים היא", ותלתה את האיסור בכך שבית דינו של שמואל הרמתי קיים, משום שרק דבר שיכול להתברר על פי שיקול דעת הדיינים אסור לשאול על פי נבואה או אורים ותומים, ואף אין צורך בדבר, כי בלאו הכי המסקנה שתעלה בדעת הדיינים היא גופה של תורה. אבל כאשר גם בית הדין אינו מגיע לכלל הכרעה מותר לו לשאול הלכות באורים ותומים, שכן אין הדבר שונה בית דינו של משה רבינו, שכאשר נתעלמה ממנו הלכה עמד ושאל אותה מהקב"ה. וזו לשונו:

ונראה שכוונת הגמרא הוא שאין שואלין איסור והיתר מהאור"ת, אעפ"י שזו שאלה חמורה מאד, ויש לחוש שמא הבי"ד לא יכוין לאמת, שאין לחוש לכך, שמה שיפסקו הבי"ד זוהי תהיה ההלכה ויוסכם מן השמים, אפילו אם קמי שמיא גליא שטעו בפסקם, ואם היתה הגמרא אומרת כלשונו של רש"י, היה יוצא מזה, שאפילו אם שאלו מהבי"ד הגדול ושגגה השאלה מהם ג"כ אין שואלים באור"ת, והרי כך אירע במשה רבינו שאמר עמדו ואשמעה מה יצוה ה', קמ"ל שאין הדבר כך, אלא שאם שגגה השאלה מהם שואלים באור"ת.

ובהמשך מבאר הרב הרצוג, שמסתבר שגם לדעת רש"י, שסתם וכתב שאין שואלין באורים ותומים בענייני איסור והיתר, היינו כל זמן שניתן לקבל הכרעה על ידי בית דין ללא הזדקקות לאורים ותומים.

2. הרמ"ל שחור: חילול שבת על עסקי קש ותבן היינו הוראת שעה

בספר בגדי כהונה (עמ' 279) עמד הגרמ"ל שחור על שאלה זו, ותירץ שאכן בדורות אחרים, שאינן בני דורו של שמואל הרמתי, היה מותר לשאול באורים ותומים האם לצאת למלחמת מצוה בשבת, כאשר גויים באים על עיר ספר על ענייני ממונות, משום שחילול שבת על עסקי קש ותבן הנו בכלל "הוראת שעה", שבה מותר לנביא לחדש דבר, ק"ו לשאול באורים ותומים. לכן הגמרא תלתה את האיסור לשאול בכך שבית דינו של שמואל הרמתי קיים.

ואף רש"י התכוון לומר ש"מידי דאיסור והיתר לא שואלים באורים ותומים", היינו כאשר השאלה היא לבידור ההלכה הקבועה, שגויים שבאו על ערי ספר מחללים את השבת כדי להצילם. אולם כאשר השאלה היא על המקרה הספציפי הנוכחי הרי זו הוראת שעה שניתן לשאול באורים ותומים, אלמלא בית דינו של שמואל הרמתי קיים. וזו לשונו:

נראה לי דאין כוונת רש"י דלא שייל ההלכה באו"ת אם נכרים שצרו על עירות ישראל הסמוכות לספר, ובאו על עסקי תבן וקש, אם מחללין עליהן את השבת, דלברר הלכה אי אפשר מטעם דלא בשמים היא, אלא כוונת רש"י דדוד רצה לשאול אם יכול לחלל את השבת בהוראת שעה כדי להציל את ישראל מיד שוסייהם, ולענין הוראת שעה לא קרינא ביה לא בשמים היא, דהנביא רשאי לבקש מה' שיראה לו במראה הנבואה איך לנהוג לצורך שעה, וכן באורים ותומים אפשר לשאול... ועל זה קאמרה הגמרא, דהואיל וכי"ד של שמואל הרמתי קיים לא משייל דוד באו"ת...

ומדבריו עולה, שאף בענייני הוראת שעה אין שואלים את הנביא כל זמן שניתן לברר את הדבר בבית דין, וצ"ע.

3. רבנו פרץ הכהן: יחודה של מלחמה

אולם מצאנו הסבר לרש"י כבר באחד מן הראשונים, רבנו פרץ הכהן – הסבר שיש בו חידוש מבחינת דרך לימוד בדברי רש"י, וגם מסקנה מחודשת:

ואם תאמר ואמאי צריכינן לאותו טעם שפירש רש"י ז"ל דמילתא דאיסורא והיתירא לא משיילינן, משמע דרוצה לומר אפילו אין למי לשאול, הא אפילו כד נימא שיילינן הכא אין לשאול משום דשמואל קיים. וי"ל דאי שיילינן באורים ותומים מילתא דאיסור והיתר למי שאין לו ממי לשאול, בזה שענין המלחמה תלוי בה אפילו היה למי לשאול היה מותר, דאין לאחר הדבר עד שנלך לשמואל, הואיל וכיוצא בו שיילינן כי לא נמצא למי לשאול, דשקולים הם דבר שאין לו למי לשאלו ואין מענין המלחמה, לדבר שאפשר לשאלו והוא מענין המלחמה. אבל כיון דלא שאלינן באורים ותומים דבר איסור והיתר שאינו מענין המלחמה,

---

5. היינו רבנו פרץ שנוולד בפרובאנס והיה מגדולי חכמי ספרד, רבם של הר"ן והריב"ש. ואין זה רבינו פרץ שהיה מבעלי התוספות. דבריו מובאים בספר קובץ שיטות קמאי.

גם כי לא נמצא נשאלנו, גם זה תלוי בו דבר המלחמה כשימצא למי לשאלו לא נשאל לאורים ותומים. כן נראה לי לדעת רש"י ז"ל.

כלומר, אמנם בדיני מלחמה אנו מקילים בדיני שאלה באורים ותומים, בגלל דחיפות המענה, אך עם זאת רמת ההיתר תלויה החומרת האיסור המקורי שלא לשאל ענייני הלכה באורים ותומים. אם האיסור לשאל ענייני הלכה באורים ותומים הוא איסור מוחלט, שקיים גם בשעת הדחק, הרי שבדיני מלחמה גם אם הותרה השאלה באורים ותומים הרי היא בבחינת "דחוויה", ואין משתמשים בהיתר זה כל זמן שניתן לברר את הדין באופן אחר. אך אם האיסור המקורי לשאל ענייני הלכה באורים ותומים איננו מוחלט, והוא רק אסור לכתחילה במקום שניתן להימנע ממנו ולברר בבית דין, הרי שבשעת מלחמה ההיתר הוא בבחינת "הותרה" ואין צורך להמתין כלל ולנסות לברר את ההלכה בבית דין.

לכן טורח רש"י לבאר בדברי הגמרא, שמכיוון שביט דינו של שמואל הרמתי קיים, ומכיוון שהאיסור לשאל ענייני הלכה הוא איסור מוחלט, חובה לטרוח ולברר תחילה בבית דין, כאשר הוא קיים וזמין.

הסיבה להקל בשאלה באורים ותומים לצורך מלחמה, נעוצה במהות עניין השאלה באורים ותומים, כפי שביאר הנצי"ב בהעמק דבר (שמות כח, טו) על לשון התורה "חֲשׂוֹן מְשֻׁפָּט":

מה שפרש"י שמכפר על קלקול הדין, והוא מסוגיא דערכין פ"ג (טז ע"א) וזבחים (דפ"ח), אבל שם אינו אלא בתורת רמז ואסמכתא, שלזה ג"כ בא החשן, אבל לא שזה עיקר תכליתו... אלא עיקר פי' משפט לתבוע עלבונם של ישראל, וכתרגום יונתן (מלכים א' ח, מט): "ועשית משפטם – למתפרע עולבהון", ושם (נט): "משפט עמו ישראל – למתבע עולבן עמו"... זה היה הברדל זכרון של האפוד לזכרון של החשן, דזכרון של האפוד בא לצורך פרנסה טובה... וזכרון של החושן בא לישועת ישראל ולנקום מרודפיהם. ויש לבאר שורש 'חושן' מלשון "חש בז", ומשמעו 'חשן משפט' – ממחר לעשות משפט, והגו"ן למשקל כנודע.

ומשום הכי היו רגילים מלכי ישראל והכלל לשאל באורים ביחוד לצרכי מלחמה יותר מענייני פרנסה, דוק בנביאים ראשונים ותשכח. ובמס' יומא (עא ע"ב) איתא: "אין שואלין אלא למלך ולבית דין ולמי שהצבור צורך בו", ומפרשי שהוא משוח מלחמה ולצורך מלחמות ישראל, והיינו משום שהחשן עיקרו בא לזה התכלית.

לדבריו, אפשר שלכן נשתנה עניין זה משאר עניינים שאין שואלים שאלות הלכתיות בהם, באורים ותומים.⁶

6. בדעת רש"י האריך המהר"צ חיות (תורת נביאים, פרק א) והראה סתירות לכאורה ממקום למקום (וכן הרב סופר הנ"ל הערה 3). בשבת קח ע"א משמע שאין לפסוק הלכה ע"פ שמים כדברי הגמרא

ד. פסיקת הלכה על פי נבואה בענייני המקדש

אמנם קיים מקום חריג שבו לכאורה לא תקף הכלל: 'לא בשמים היא'.

בספרי (דברים פרשת ראה, פיסקא סב) מובאת הדרשה:

"כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלהיכם מכל שבטיכם", דרוש על פי נביא. יכול תמתין עד שיאמר לך נביא תלמוד לומר "לשכנו תדרשו ובאת שמה" – דרוש ומצוא ואחר כך יאמר לך נביא. וכן אתה מוצא בדוד שנאמר "זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה'... אם אתן שנת לעיני עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב". מנין שלא עשה אלא על פי נביא שנאמר "ויבוא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגורן ארונה היבוסים"...

הרי שאיתור מקום המזבח דורש הסכמה שמימית על ידי נביא.

בשו"ת משפט כהן (סי' צב) מרחיב הראי"ה קוק זצ"ל כלל זה על כל הבירורים שהשבת עבודת המקדש לסדרה תלויה בהם:

ואף על פי שכל אלה הדיוקים נעשו ע"פ נביאים צריכים לומר, דאע"ג דבכל עניני תורה קיי"ל לא בשמים היא, ועל ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, כשאמרו ליהושע לשמואל לפינחס ולא לעזר שאל, היתה התשובה לא בשמים היא, ואלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, כדאי' בתמורה טז א'..מ"מ כל אלה הדברים אינם נוגעים להסידורים השייכים לבנין בית המקדש, שע"ז שנינו מפורש בכרייתא דספרי... דרוש ומצוא ואח"כ יאמר לך נביא... הרי שחידשה כאן תורה, שעניני המזבח מסורים הם לנבואה, אחרי דרישה ע"פ תורה, או דרישה ע"פ נבואה, לפי הגירסה של דרוש ע"פ נביא, שזהו כפי מה שאמרנו חידוש גדול.

ושמא מצוות המקדש חריגה משום שהיא מקום השראת השכינה (והיא דומה במידה מסוימת למערכי המלחמה שעליהם נאמר (דברים כג, טו): "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחַנְךָ לְהַצִּילֶךָ וְלִתֵּת אֵיבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִחַנְיֶךָ קְדוֹשׁ").

בתמורה טז, וכן בעירובין הנ"ל, אולם בעירובין סג ע"א (בספר באר אברהם לרבי אברהם משכיל לאיתן ביאר ששם שאני כי "דבר הלכה שאינו חדש לגמרי אלא כעין גילוי מילתא והכשר מצוה רשאי...") ובבכורות נח ע"א משמע לכאורה אחרת, וכן בתענית ד ע"א ובסוכה מד ע"א. וצ"ע האם הקולא בשעת מלחמה, שקיימת לפי רבנו פרץ בדעת רש"י, היא קולא ייחודית למלחמה (וכפי שבהתבאר בדברי הנצי"ב שהשאלה באורים ותומים מיועדת מחלכתחילה לשעת מלחמה), או שמא ניתן להקיש ממנה למקומות נוספים שקיימת בהן שעת דחק.

המועדים

במקדש

